

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOSUUNNITELMA

Urheiluopistot ry

1. Johdanto

Urheiluopistot ry (UO ry) on valtakunnallisten urheiluopistojen yhdistys, jonka tehtävänä sääntöjen mukaan on ohjata urheiluopistojen yhteisiä hankkeita, järjestää henkilöstökoulutusta ja yhteisiä tapaamisia jäsenilleen, esittää lausuntoja sekä hoitaa edunvalvontaa liikunta- ja koulutuspoliittisella kentällä.

UO ry on sitoutunut noudattamaan liikunnan ja urheilun yhteistä eettistä perustaa edistämällä laaja-alaista tasa-arvoa sekä toimimalla yhdenvertaisen liikunta- ja urheilukulttuurin puolesta. UO ry puuttuu kaikkeen havaittuun syrjintään, häirintään ja epäasialliseen käytökseen omassa toimintaympäristössään.

UO ry:n jäsenopistot toimivat ammatillisina oppilaitoksina, vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjinä sekä valmennuskeskuksina. Lisäksi ne toteuttavat maksullista palvelutoimintaa eri asiakasryhmille. Urheiluopistojen lakisääteisenä tehtävänä on aktiivisesti edistää tasa-arvoista ja yhdenvertaista toimintaympäristöä sekä tarttua eriarvoistaviin käytänteisiin. Tätä varten on luotava rakenteet ja toimintatavat. Määrätietoisella ja suunnitelmallisella työllä parannetaan hyvinvointia, oppimistuloksia ja turvallisuutta. Oppilaitoksen johto ja koulutuksen järjestäjä ovat vastuussa lakisääteisistä velvoitteista sekä hyvän asenneilmapiirin muodostumisesta.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelulla sovitaan yhdessä ja tehdään näkyväksi, miten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita toteutetaan käytännössä. Suunnitelman osana arvioidaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista UO ry:ssä sekä tunnistetaan kehittämistarpeita ja keinoja, joilla toimintaa voidaan kehittää paremmaksi.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistä edellytetään yhdenvertaisuuslaissa, tasa-arvolaissa ja liikuntalaissa. Lisäksi työssä on huomioitava YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

2. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön perusta

Urheiluopistoverkoston vastuullisuusohjelma määrittelee yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön raamit yhteiselle toiminnalle. Tavoitteena on edistää eettisiä toimintatapoja, joiden alle yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kuuluu.

Vastuullisuusohjelmaan päätetään vuosittaiset tavoitteet ja mittarit, ja niitä seurataan säännöllisesti vastuullisuustyöryhmän toimesta. Etenemisestä raportoidaan hallitukselle.

Kuva 1. Urheiluopistot ry:n vastuullisuusohjelma.

Liikuntalain (390/2015) lähtökohtina ovat *tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat sekä ympäristön kunnioittaminen ja kestävä kehitys*. Lain 2§ tavoitteena on edistää mm. *liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita; sekä eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa*.

Liitteeseen on kirjattu tarkemmin yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvät määritelmät ja lainsäädännölliset taustat.

3. Toimintamalli, viestintä ja seuranta

Urheiluopistot ry:n edellinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on hyväksytty syyskokouksessa 2022. Verkoston yhteinen vastuullisuusohjelma hyväksyttiin kevätkokouksessa 2023. Vuoden 2024 tavoitteeksi asetettiin opistokohtaisten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien päivittäminen: "Jokaisen opiston uudistetut, henkilöstöä ja asiakkaita koskevat, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat sisältävät käytännön toimenpiteitä." Samalla UO ry:n oma suunnitelma päivitetään vastaamaan verkostolle asetettuja tavoitteita. Päivitetty suunnitelma tuodaan hyväksyttäväksi syyskokouksessa 2024, ja sitä seurataan säännöllisesti osana verkoston vastuullisuustyöryhmän työtä.

Urheiluopistot ry yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma koskettaa yhdistyksen henkilökuntaa, hallituksen jäseniä ja verkoston työryhmiä sekä kaikkea verkostossa tehtävää yhteistyötä. Jatkossa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista verkostossa seurataan vuosittain toteutettavalla verkostokyselyllä, jonne lisätään jatkossa aiheeseen liittyvät kysymykset.

Toimintamalli tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen urheiluopistoverkostossa:

- Hallitus nimeää vastuu- ja varahenkilön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioille sekä varmistaa johtamisjärjestelmän kautta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman toteutumisen verkostossa.
- Vastuullisuustyöryhmä varmistaa, että opistojen suunnitelmat ovat ajan tasalla ja niistä löytyy konkreettisia toimenpiteitä tavoitteiden mukaisesti sekä varmistaa, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat julkisesti nettisivuilla esillä.
- Pääsihteeri vastaa verkoston sisäisistä palautekanavista, dokumentoinnista sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman toimenpiteiden seurannasta raportoiden aiheesta hallitukselle vähintään kerran vuodessa. Verkostopäivillä käsitellään kahdesti vuodessa ajankohtaiset vastuullisuusteemat.
- Viestintätyöryhmä vastaa vastuullisuusviestinnästä ml. yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosteemat. Aihetta käsitellään verkoston sisäisessä uutiskirjeessä sekä sosiaalisen median kanavissa.

Urheiluopistoverkoston yhteistyön, hyvän hallinnon ja eettisen toiminnan periaatteet koskevat jokaista urheiluopiston toiminnassa mukana olevaa henkilöä. Periaatteet on kirjattu verkoston johtamisjärjestelmään. Hallitus käsittelee johtamisjärjestelmän päivitystarpeen vuosittain.

Urheiluopistoverkoston hyvän hallinnon periaatteet

- 1. Luottamus:** velvoittaa avoimeen ja läpinäkyvään toimintaan sekä ryhmien sisäisen luottamuksen vaalimiseen työrauhan mahdollistamiseksi.
- 2. Vastuullisuus:** velvoittaa talouden ja ympäristön sekä sosiaalisen kanssakäymisen ja vallankäytön vastuulliseen toimintaan.
- 3. Oikeudenmukaisuus:** velvoittaa päätöksenteon oikeudenmukaisuuteen ja johdonmukaisuuteen. Velvoittaa verkoston edun asettamista aina yksittäisen jäsenen edun edelle verkostoa koskevassa päätöksenteossa.
- 4. Turvallisuus:** velvoittaa edistämään turvallista työympäristöä sekä -yhteisöä.
- 5. Puuttuminen:** velvoittaa välittömästi puuttumaan hyvän hallinnon ja eettisten periaatteiden vastaiseen toimintaan. Velvoittaa EU-direktiivin mukaisen anonyymien ilmoituskanavan käyttöönoton.

Urheiluopistoverkoston eettisen toiminnan periaatteet

- 1. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo:** velvoittaa toimimaan yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun sekä syrjimättömyyden periaatteiden mukaan.
 - *Yhdenvertaisuudella* tarkoitetaan ihmisten yhdenvertaista kohtelua riippumatta sukupuolesta tai suuntautumisesta, iästä, uskonnollisesta tai kulttuurisesta taustasta sekä sosioekonomisesta asemasta huomioiden soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun erityispiirteet osana toiminnan järjestämistä.
 - *Tasa-arvolla* tarkoitetaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä.

- 2. Reilun kilpailun edistäminen:** velvoittaa toimimaan Reilun kilpailun ohjelmien ja -sopimusten mukaisesti (antidoping ja kilpailumanipulaation torjuminen).
- 3. Asiallinen käytös:** velvoittaa edistämään hyvän käytöksen yleisiä tapoja. Verkostossa ei hyväksytä minkäänlaista epäasiallista käytöstä, häirintää, syrjintää tai kiusaamista.
- 4. Päihteettömyys ja terveelliset elämäntavat:** velvoittaa edistämään päihteettömän ja terveellisten elintapojen mukaista koulutus- ja valmennustoimintaa.

Urheiluopistot ry:n yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma kohdistuu suoraan verkoston toiminnassa olevien henkilöiden ja työryhmien toimintaan sekä laajemmin välillisesti koko verkostoon, koska opistokohtaisia yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia työstetään ja seurataan vastuullisuustyöryhmän toimesta.

Suunnitelman viestintää toteutetaan yhdenmukaisesti muun vastuullisuusviestinnän kanssa. Verkoston viestintäryhmä vastaa toimenpiteistä yhdessä viestintäkoordinaattorin kanssa.

4. Urheiluopistot ry työnantajana

Urheiluopistot ry haluaa olla vastuullinen työnantaja, joka huolehtii työntekijöidensä yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta. Yhdistyksellä on kaksi päätoimista työntekijää, jotka tekevät työtänsä laajassa asiantuntijaverkostossa. Hallitus vastaa pääsihteerin palkkaamisesta ja erottamisesta. Hallituksen puheenjohtaja toimii pääsihteerin esihenkilönä. Pääsihteeri toimii valmennus- ja johtamisosaamisen kehittäjän esihenkilönä.

Tavoitteena on, että kaikki johtaminen, päätöksenteko ja henkilövalinnat edistävät yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Toimintatapana on avoin ja arvostava keskustelu. Rekrytoinnit toteutetaan avoimin prosessein ja palkkaus perustuu tehtävän vaatimustasoon.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysymyksiä käsitellään osana jatkuvaa vuoropuhelua henkilöstön kesken. Verkoston työntekijöiden tietoisuutta ja osaamista häirinnästä ja syrjinnästä sekä siihen puuttumisesta lisätään koulutuksen keinoin.

Urheiluopistot ry:n toimitila Sporttitalolla on esteetön ja saavutettava.

5. Toimintaohjeet syrjintään, häirintään ja muuhun epäasialliseen käytökseen

Urheiluopistoverkoston yhteisenä tehtävänä on ennaltaehkäistä epäasiallista käytöstä ja häirintää sekä edistää tervettä ja eettisesti kestävästä liikuntakasvatusta. Epäasiallisella käyttäytymisellä tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikenlaista häirintää, syrjintää ja kaltoinkohtelua. Verkoston toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että kukaan verkostossa toimiva ei joudu häirinnän, syrjinnän tai epäasiallisen käyttäytymisen kohteeksi.

Verkoston toimintatapana on avoimuuteen, toisen kunnioittamiseen ja rehellisyyteen perustuva toimintakulttuuri, joka huomioi toisten ihmisten yksityisyyden ja yhdistyksen tehtävänä on edelleen vahvistaa sitä osana koko verkoston toimintatapaa.

Urheiluopistot ry on määritellyt oman toimintaohjeen eettisten asioiden rikkomusten käsittelyyn verkostoyhteistyötä koskevissa tilanteissa.

1. Hallitus on nimennyt tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden vastuuhenkilön ja hänelle varahenkilön. Vastuuhenkilö vastaanottaa valituksen tai huomion. Vastuuhenkilö vastaa tapauksen selvittämisestä, käsittelystä ja tapahtumakulun kirjaamisesta.
2. Vastuuhenkilö arvioi yhdessä varahenkilön kanssa, onko tapahtunut toiminta ristiriidassa verkoston eettisten periaatteiden kanssa ja vaatiiko se lisäselvitystä. Tarvittaessa vastuuhenkilö kysyy lisäneuvoa etoleyksin.fi -palvelusta tilanteen arvioimiseksi.
3. Vastuu- ja varahenkilö kuulevat osapuolia luottamuksellisesti ja tapahtumat kirjataan ylös silloin, kun kyse ei ole rikoksesta. Jos kyse on rikoksesta, vastuu- ja varahenkilö voivat tehdä rikosilmoituksen.
4. Vastuu- ja varahenkilö tekevät päätöksen jatkotoimenpiteistä ja informoivat yhdistyksen hallitusta tapahtuneesta. Vastuu- ja varahenkilö tekevät päätöksen siitä, konsultoidaanko SUEKia asiassa ja tehdäänkö SUEKin kanssa mahdollista yhteistyötä.
5. Vastuu- ja varahenkilö informoivat päätöksestä asiaankuuluvia henkilöitä. Koko prosessissa on huomioitava läpinäkyvyys, reiluus, avoimuus ja erityinen sensitiivisyys. Hallitus päättää asian tiedottamisesta laajemmin.

Hallituksen nimetyt henkilöt vuonna 2025 ovat:

Vastuuhenkilö: Tero Kuorikoski, tero.kuorikoski@kolmekampusta.fi

Varahenkilö: Sari Karjalainen, sari.karjalainen@varala.fi

6. Tavoitteet ja toimenpiteet

Urheiluopistoverkoston ja yhteistyötä johtavan Urheiluopistot ry:n toiminta perustuu jatkuvaan kehittämiseen. Verkosto tarkastelee systemaattisesti ja rakentavan kriittisesti yhteisiä toimintatapoja: miten verkostossa toimitaan ja käydään sisäistä keskustelua huomioiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustavoitteet.

Verkoston jäsenten tulee sitoutua yhteisesti määriteltyyn toimintaan strategian mukaisesti sekä huolehtia vastuullisen ja kestävänn toiminnan järjestämisestä.

Yhteisesti sovitut kehittämistoimenpiteet vuosille 2024-2026 ovat:

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuu	Seuranta
Vastuullisuusohjelman mukaisten tavoitteiden toteutuminen verkostossa	Päivitetyt yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat henkilöstölle ja asiakkaille sekä niiden seuranta	Pääsihteeri Vastuullisuustyöryhmä Opistokohtaiset vastuuhenkilöt	Vastuullisuusohjelman vuosittaiset mittarit Opistojen omat vastuullisuusraportit
Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen verkostotoiminnassa	Kartoitus hallituksen ja eri työryhmien kokoonpanosta sukupuolten mukaan jaoteltuna vuosittain	Pääsihteeri	Raportoidaan osana vastuullisuusraporttia ja vuosikertomusta
Tiedonkeruu	Työryhmien verkostokysely vuosittain; mukana myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen verkostotyössä	Pääsihteeri Hallitus	Raportoidaan osana vuosikertomusta Kyselyn tulokset
Anonyymien palautekanavien käyttö ja raportointi	Opistokohtaiset kanavat UO ry:n verkkosivujen nimetön palautemahdollisuus	Opistokohtaiset vastuuhenkilöt Pääsihteeri	Vastuullisuusohjelman mittarit Seuranta anonyymien kanavien palautteiden määrästä ja toimenpiteet palautteiden pohjalta
Sisäinen ja ulkoinen viestintä	Verkoston uutiskirje, Verkstopäivät, some-kanavat, muut eri työryhmien tapaamiset	Viestintäkoordinaattori Pääsihteeri	Osallistujamäärät Lukijamäärät Kohtaamiset opistoissa
Urheiluopistot ry yhdenvertaisena ja tasa-arvoisena työnantajana	Avoin, säännöllinen ja rakentava kommunikointi Puuttuminen epäkohtiin	Pääsihteeri Puheenjohtaja	Jatkuva seuranta ja toiminta

Liitteet

Keskeisiä käsitteitä

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän iästään, alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, poliittisesta tai ammattiyhdistystoiminnastaan, perhesuhteistaan, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuus on perusoikeus. Yhdenvertaisuudesta säädetään tarkemmin muun muassa perustuslaissa ja yhdenvertaisuuslaissa.

Tasa-arvo tarkoittaa lainsäädännössä sukupuolten tasa-arvoa, johon sisältyy sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun sekä kehon sukupuolipiirteisiin liittyvä tasa-arvo. Sukupuoleen voidaan liittää käyttäytymistä, muiden asettamia vaatimuksia ja odotuksia sekä arvotuksia.

Syrjintä on ihmisten eriarvoista kohtelua jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella (ikä, sukupuoli, alkuperä, toimintakyky, kieli, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy). Syrjintää voi olla yksittäinen teko tai se voi olla seurausta epäoikeudenmukaisuutta tuottavista käytännöistä tai säännöistä. *Välillisenä syrjintänä* pidetään sitä, että näennäisen neutraali kohtelu tai käytäntö johtaa syrjiviin lopputuloksiin.

Työelämän syrjintä voi liittyä rekrytointeihin, työtehtävien tai koulutusmahdollisuuksien jakamiseen, palkkauksen ja muiden työsuhte-etujen toteuttamiseen.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaavaa käyttäytymistä. Häirintään liittyy henkilöä halventava, nöyryyttävä tai häntä uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri.

Seksuaalinen häirintä tarkoittaa fyysistä, sanallista tai sanatonta ei-toivottua seksuaalista käytöstä, jolla tarkoituksenmukaisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön fyysistä tai henkistä koskemattomuutta luomalla uhkaava, vihamielinen, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Esteettömyydessä on kyse ihmisten moninaisuuden huomioon ottamisesta rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Se merkitsee palvelujen saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon.

Saavutettavuus käsitteenä kuvaa sitä, kuinka helposti tietoa, järjestelmää, laitetta, ohjelmaa, tilaa, palvelua tai vastaavaa voi käyttää tai saada käyttöönsä. Käyttö on saavutettavaa, kun se ei riipu henkilön ominaisuuksista, esimerkiksi toimintarajoitteesta, vähemmistöön kuulumisesta tai vähävaraisuudesta.

Lainsäädännöllinen tausta

Yhdenvertaisuuslaki: Lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laki edellyttää yhdenvertaisuussuunnitelmaa viranomaisilta, koulutuksen järjestäjiltä sekä työnantajilta, joilla on vähintään 30 työntekijää. Kaikkia työnantajia koskee lain velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuslain mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelmasta säädetään yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä.

Tasa-arvolaki: Lain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä ja se velvoittaa viranomaisia, koulutuksen järjestäjiä ja työnantajia myös ennaltaehkäisemään tätä syrjintää. Tasa-arvolain mukaan oppilaitoksen tulee laatia toimintansa kehittämistä koskeva suunnitelma eli toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma. Toiminnallisella tasa-arvosuunnittelulla viitataan konkreettisiin toimenpiteisiin, joilla sukupuolten tasa-arvoa edistetään ja sukupuoleen perustuvaa syrjintää oppilaitoksessa ehkäistään. Tasa-arvosuunnitelmasta säädetään tasa-arvolain 5 a §:ssä.

Liikuntalaki: Lain tavoitteena on edistää mm. eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa sekä eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa. Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja monikulttuurisuus ovat lain tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtia. Lain mukaan liikuntaa edistävien järjestöjen valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon se, miten järjestö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus: YK:n yleiskokous hyväksyi 10.12.1948 ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, joka on ollut perustana kaikille myöhemmin solmituille kansainvälisille ihmisoikeussopimuksille. Julistuksen sanoma on, että ihmisoikeudet ovat perustavanlaatuisia ja luovuttamattomia ja kuuluvat yhdenvertaisesti maailman kaikille ihmisille.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus: Kansainvälisesti 2.9.1990 voimaan tullut sopimus kokoaa yhteen näkemyksen lasten hyvän elämän ja kasvun perusedellytyksistä. Lapsen oikeuksien sopimus perustuu käsitykseen jokaisen yhtäläisestä ihmisarvosta. Samat oikeudet kuuluvat kaikille lapsille ja syrjimättömyysperiaate kieltää lasten asettamisen eriarvoiseen asemaan esimerkiksi uskonnon, ihonvärin tai vammaisuuteen perustuen.

Lait

Yhdenvertaisuuslaki: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Laki ammatillisesta koulutuksesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>

Liikuntalaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>